



Workshop V:

Teplotní rekordy, klima a resilience: Co nás čeká?

10. března 2025, Velvyslanectví Spojeného království v Praze.

Akce pořádaná Institutem pro evropskou politiku EUROPEUM
za podpory Velvyslanectví Spojeného království v Praze.

Rok 2024 byl oficiálně prohlášen za vůbec nejteplejší v historii měření. Řada po sobě následujících měsíců lámala teplotní rekordy, průměrná globální teplota přesáhla 10°C (a to i v Česku) a svět překonal hranici oteplení o 1.5°C v porovnání s preindustriálním obdobím. Na mnoha místech také došlo k extrémním srážkám, povodním, požárům a v letních měsících opět výrazným vlnám veder.

Na pátém setkání série Prague Climate Academy jsme diskutovali:

- Rekordní teplotní rok 2024: Co nám říkají nejnovější data?
- Jak je Evropa a Česko ovlivněno v kontextu sucha, extrémního počasí nebo veřejného zdraví?
- Jaké společenské dopady lze očekávat? Klimatická odolnost a scénáře budoucího vývoje.

Řečníci:

- Jan Daňhelka, ředitel Úseku hydrologie Českého hydrometeorologického ústavu
- Milan Vítek, mluvčí organizace Fakta o klimatu a expert na strategickou komunikaci
- Zuzana Harmáčková, vedoucí Oddělení sociálně-ekologické analýzy, CzechGlobe, Akademie věd ČR





Jak vyhodnocovat rizika spojená s klimatickou změnou?

- Důležitými faktory jsou expozice a zranitelnost.
- Potenciál dopadu a míra rizika se může měnit.
- Příklad: počet lidí nad 65 let je jednoznačně korelovaný ukazatel při vlnách veder.
- Prvním krokem je definovat a analyzovat riziko a jeho míru, ve spojení se zranitelností a resiliencí.
- To je základem pro rozhodování a alokaci zdrojů pro adaptaci.
- Nejvíce rizik je spojeno s vysokou teplotou – zdravotní dopady, stres ekosystémů, šíření nemocí, atd.

Co nám říkají nejnovější data?

- Roste průměrná teplota (viz data za posledních 12 měsíců, například Copernicus Global Climate Highlights¹). To se týká jak letních, tak zimních měsíců.
- Teplotní anomálie mohou v krátkodobém horizontu působit zanedbatelně, v dlouhodobém jde ale o výrazný posun s dopady na ekosystémy.
- S vyšší průměrnou teplotou jsou spojeny častější projevy extrémního počasí (srážky, vlny veder).
- Je důležité uvědomit si vztah mezi vlnami veder a klimatickou změnou – klimatická změna zvyšuje pravděpodobnost vln veder (jsou kvůli ní častější).

Jak se vyvíjí riziko a dopady povodní v Česku?

- Nelze jednoznačně konstatovat, že riziko povodní narůstá. Například v Praze zažíváme období frekventnějších záplav, něco podobného tu bylo na přelomu 18. a 19. století.

¹ 2024 Global Climate Highlights: <https://climate.copernicus.eu/global-climate-highlights-2024>





- Výstavba v záplavových oblastech je velkým problémem. Příklad zapomenuté povodně v Českých Kopistech (1890 poslední velká povodeň), dnes je tam 200 domů.
- Povodně v září 2024 opět téma otevřela (mediální pokrytí, důraz na prevenci, protipovodňová infrastruktura, zdroje a řízení).
- „Výhodou“ povodní je, že my se jim můžeme aktivně vyhnout, resp. nenechat se zasáhnout – víme, kde povodeň hrozí a jak udeří.
- Byli jsme schopni snížit počet úmrtí ve spojitosti s povodněmi díky tomu, že jsme se naučili je spolehlivě předpovídat.
- Otázka podhodnocování rizika je důležitá (budujeme majetek a infrastrukturu v záplavových územích, v ČR zde žije 5 % obyvatel).

Komunikace

- Pro správnou interpretaci dat potřebujeme brát v potaz 4 faktory: srovnávaný den, věnovat se pouze jednomu místu, porovnávat konkrétní teplotu (průměrnou, maximální apod.), a jasně definovat referenční období.
- Jednoznačně lze komunikovat, jakým způsobem se mění počet teplotně extrémních dní, vývoj denních teplotních odchylek, teplota vzduchu (například na základě Envidat²).
- Zajímavý je nástroj ClimRisk³ od CzechGlobe, který přibližuje konkrétní teplotní dopady v místě bydliště (významné teritoriální rozlišení, lze najít konkrétní městské části). Z pohledu komunikace: jak to bude vypadat v mé ulici v roce 2050.
- Příkladem užitečné databáze vizuálů je Climate Visuals.⁴ Z pohledu komunikace je potřeba hledat smysluplné vizuály popisující, co vlna veder ve skutečnosti znamená (příklad: lidé ve fontáně vs. řidiči na rozpálené dálnici).

² Envidat <https://www.envidat.ch/#/>

³ ClimRisk <https://www.climrisk.cz/>

⁴ Climate Visuals by Climate Outreach Project <https://climatevisuals.org/>





- Vlny veder jsou mediálně podrepresentované, ale mají velké dopady na zdraví.
- Vlny veder jsou výborná příležitost mluvit o změně klimatu – ale negativně upozorňují na tento trend.
- Jedním ze způsobů je upozorňovat na adaptační strategie (např. jak upravovat veřejná prostranství, co dělat pro rizikové skupiny, atd.)

Soukromé a společenské jednání

- Na náš přístup ke změně klimatu lze nahlížet optikou soukromého vs. společenského jednání.
- Pokud chceme něco změnit, máme 2 možnosti: 1) můžeme si na zahradě zasadit strom anebo 2) lobovat na zasedání zastupitelstva v prospěch systémového řešení (např. stromy v celé ulici).
- V českém kontextu jednoznačně převažuje důraz na individuální jednání (třídít odpad, nejíst maso..).
- Reakce na změnu klimatu není jen otázka osobního rozhodnutí – ale systému, přičemž jednotlivec může dělat jenom to, co mu systém dovolí.
- Společenské jednání může být například podepisování petic, sdílení informací, finanční podpora organizací (toto nevyžaduje od lidí extrémní nasazení z hlediska množství energie a času).
- Účinnější je ovlivňování systému, to ale nese s sebou větší rizika (osobní účast na protestech či demonstracích, dobrovolničení, nošení odznaků).
- Z hlediska dopadů je vždy dobré investovat aspoň trochu do občanské cesty (společenské jednání), než individuální.

